

Кохан А. С.,
*студент 6 курсу, 2 групи, Інституту про-
куратури та кримінальної юстиції Націо-
нального юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

МЕТОД ПРОФАЙЛІНГУ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

Ключові слова: профайлінг, особа злочинця, запобігання зло-
чинності, виявлення злочинця.

Анотація. У тезах розглянуто метод профайлінгу та сферу його
використання. Проаналізовано джерела, необхідні для складання
точного профілю, наведено статистику використання профілю при
розслідуванні злочинів.

Аннотация. В тезисах рассмотрен метод профайлинга и сфера
его использования. Проанализированы источники, необходимые

для составлення точного профіля, приведена статистика використання профіля при расследованні преступлений.

Ключевые слова: профайлинг, личность преступника, предупреждение преступности, выявление преступника.

Summary. The abstracts consider the profiling method and the scope of its use. The sources necessary for drawing up an accurate profile are analyzed, statistics of the use of the profile in the investigation of crimes are given.

Keywords: profiling, identity of a criminal, crime prevention, identification of a criminal.

Сьогодні в суспільстві відбуваються інтенсивні процеси інформатизації та інтелектуалізації, прискореними темпами формується інформаційне суспільство, особливістю якого є комп'ютеризація всіх сфер людського життя. Останнім часом комп'ютерні технології та комп'ютерні системи використовуються в більшості злочинів як засіб їх вчинення [3, с. 1297]. Цей вид злочинності поряд з такими поняттями як економічна злочинність, організована злочинність, корупція, легалізація злочинних доходів хоча і з'явилося нещодавно, але міцно увійшло у понятійний апарат кримінологів і практичних працівників. Не так давно злочинам в кіберсфері на національному рівні приділялась незначна увага, вважалось, що кіберзлочинність може представляти реальну загрозу лише в далекому майбутньому, тепер майже ні в кого не виникає сумнівів, що частка кіберзлочинності в структурі злочинності України значно збільшилася [4, 81].

Методологічною основою дослідження є твердження, що людський потенціал формується на основі стосунків усередині груп людей, які об'єднуються через спільні інтереси та підтримують неформальні контакти з метою взаємної вигоди та допомоги. Людський потенціал нерозривно пов'язаний з інституційними формаціями, буквально сформованими ними [6].

Із розвитком новітніх технологій в інтернеті поширюється різного роду діяльність, особливого розвитку зазнала кіберзлочинність, яка активно процвітає. За сферою злочинних проявів особливе місце посідають злочини у сферах захисту інформації, використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку [8, с. 17].

Правоохоронними органами європейських та інших країн використовуються різноманітні методи для всебічного аналізу та вивчення особи злочинця. При чому такі методи застосовуються не лише для розкриття вже вчинених злочинів, але й для їх попередження та запобігання їхньому вчиненню. Варто зазначити, що лише комплексне застосування методів та способів буде найбільш ефективним для досягнення такої мети, як зменшення кількості вчинених злочинів на території України та збільшення показників розкриття.

Одним із найбільш прогресивних методів при вивченні особи злочинця вважається метод профайлінгу. На думку О. В. Дручек профайлінг – це поняття, що означає сукупність психологічних методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних індивідуальних ознак, характеристик зовнішності, вербальної та невербальної поведінки [1]. Ми вважаємо, що поняття доцільно розширити, додавши до визначення також і основні цілі, для досягнення яких найчастіше здійснюється профайлінг.

Перший досвід успішного використання методу профайлінгу для пошуку особи, яка вчинила злочин, був зафіксований у 50-х роках минулого століття. За допомогою грамотного профілювання правоохоронним органам вдалося затримати злочинця. Мова йде про Джорджа Метескі, якого у народі прозвали «Божевільним Бомбителем». Даною особою було здійснено близько 30 вибухів у людних місцях.

У даному випадку профілювання здійснював психіатр доктор Джеймс Брассел, який, проаналізувавши фотографії з місць вчинення вибухів та листи злочинця, відправлені до редакції місцевих газет, зробив свої висновки. Таким чином, правоохоронним органам було надано профіль, у якому зазначалося, що потрібно шукати неодруженого чоловіка 40-50 років, який народився у Східній Європі, але усе свідоме життя прожив у Коннектикуті, католик, як мешкає з братом або сестрою. При цьому аналіз показав, що скоріш за все злочинець відчуває майже маніакальну любов до матері, але ненавидить батька, страждає на таке захворювання, як параноя. Дана інформація допомогла спрямувати розслідування у потрібне русло, віднайти та затримати злочинця.

В основі методу лежить аналіз особи злочинця по індивідуальним рисам вчиненого ним діяння. Тому при здійсненні профілювання потрібно надавати спеціалісту максимально точні дані. Саме тому правоохоронні органи для збору всієї інформації повинні використовувати такі джерела, як:

Місце події. Найкращим варіантом є безпосереднє сприйняття спеціалістом вчиненої події, аналіз слідів злочину. У разі, якщо таке сприйняття є неможливим, потрібно надати відео та кольорові фотографії з максимальним відображенням всієї обстановки.

Огляд трупа. У разі наявності жертв потрібно надати максимально повну інформацію про особу, яка постраждала при вчиненні злочину (у тому числі, результати судово-медичної експертизи).

Опитування свідків та потерпілих. Важливим є отримання свідчень від очевидців події. Поведінка, слова, рухи, міміка та інші деталі, про які повідомлять ці особи, можуть значно вплинути на складання профілю.

Окрім цього, для аналізу та подальшого складання профілю особи злочинця потрібно дізнатися інформацію про саму жертву злочину (вік, стать, освіта, хобі, розпорядок дня, тощо). Дана інформація дасть можливість з'ясувати, як злочинець підбирає жертву, наскільки ретельно готується до вчинення злочину.

Варто відзначити, що найбільшого розповсюдження даний метод набув у Сполучених Штатах Америки. У 1974 році було створено новий відділ ФБР, у якому почали працювати «профайлери», тобто спеціалісти по складанню профілів злочинців. Однак, незважаючи на це, в Україні даний метод також почав використовуватися. Зокрема, у 2016 році почав діяти «Центр українського профайлінгу», який створений на базі «Української асоціації не інструментальної детекції брехні». Однак, аналіз їхньої діяльності показав, що наразі майже уся робота спрямована більше на наукове дослідження та розроблення методик, а не на практичне використання. Скоріш за все причина криється у тому, що даний центр функціонує всього чотири роки.

До речі, серед вчених та практиків метод профайлінгу піддається і критиці. Противники методу вказують на те, що таке профілювання є недостатньо точним та ефективним для його використання у роботі правоохоронних органів. Безумовно, у тому ж 1981 році

показник ефективності складав всього близько 17% відповідно до звітів ФБР. Однак більш пізні дані показують, що точність профайлінгу досягає вже 80% [2]. Нагальними завданнями кримінології на теперішній час є визначення та оцінка ступеню реальності і потенційної криміногенності новітніх загроз, оцінка валідності методик, що застосовуються кримінологією в процесі пізнання дійсності, розроблення нового понятійного апарату, методологічного підґрунтя та методичного інструментарію (як кримінологічних досліджень, так і системи запобігання та протидії), що відповідали б існуючим та майбутнім проявам злочинності [7, с. 147].

Таким чином, можемо із впевненістю сказати, що метод профайлінгу виступає ефективним інструментом, використання якого може значно прискорити розслідування злочину, направивши правоохоронні органи у правильному напрямку. Отримані дані дадуть можливість звузити коло підозрюваних, а також попередити вчинення нових злочинів за допомогою прогнозування поведінки злочинця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дручек О. В. «Профайлінг як метод забезпечення державної безпеки та громадського порядку: проблеми застосування» // Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 1, том 2, 2018 – С.132-136
2. Blackburn R. The Psychology of Criminal Conduct: Theory, Research and Practice. – John Wiley & Sons, Inc., 1993. – 496 p 136
3. Ovcharenko, Mykola O; Tavolzhanskyi, Oleksii V; Radchenko, Tetiana M; Kulyk, Kateryna D; Smetanina, Nataliia / Combating Illegal Drugs Trafficking Using the Internet by Means of the Profiling Method /Tavolzhansky O. V.// V.Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Том 11, Изд. 4(50), (Summer 2020): 1296-1304.
4. Таволжанський О. В. Кримінологічні аспекти кіберзлочинності у сучасних умовах / О. В. Таволжанський // The Journal of Eastern European Law = Журнал східноєвропейського права. – 2016. – № 31. – С. 80–86. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17724/1/Tavolzhanskyi_80-86.pdf

5. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології //Проблеми законності. Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2020. № 149. С. 168- 184. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/200724/205532>

6. Tsypko, Victoria, Kateryna I. Alieksieieva, Iryna A. Venger, Oleksii V. Tavolzhanskyi, Nataliya I. Galunets, & Alona V. Klyuchnik. « Information Policy of the Enterprise as the Basis for the Reproduction of Human Potential in the Structure of Public Social Interaction.» Journal of Advanced Research in Law and Economics [Online], 10.6 (2019): 1664-1672. Web. 6 Nov. 2020.

7. Лукашевич С.Ю. Future crime: криміногенні загрози майбутнього/ С.Ю. Лукашевич // Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи : матеріали па-нельної дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 23–24ве-рес. 2020 р. / редкол.: В.Я.Таций, А.П.Гетьман, Ю.Г.Барабаш, Б.М.Головкін.– Харків: Право, 2020.– 250 с.

8. Головкін Б. М. Види злочинності // Журнал Східноєвропейського права. 2015. № 18. С. 14-21. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/08/golovkin_18.pdf

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський